

Filmeducatie.nl

Filmeducatie - Dit is filmeducatie! - 2020

Dit is
filmeducatie!

Inhoudsopgave

Sing Song Mischea Kamp (regie), 2017, Submarine, Sabine Veerendaal, Jeroen Beker, Eddy Wijngaarde (productie).

Vos en Haas: Verjaardag, Mascha Halberstad en Tom van Gestel (regie), 2019, Submarine, Walking the Dog, Doghouse Films, Bruno Felix, Femke Wolting, Eric Goossens, Toon Roebben, Pierre Urbain (productie).

Voorwoord	03
Waarom filmeducatie?	05
Wat is filmeducatie?	07
Vanuit welke visie leren leerlingen over film?	10
Hoe leert de leerling van en over film?	18
Waarom filmeducatie in het curriculum?	22
Wat is de rol van het Netwerk Filmeducatie?	25
Geraadpleegde literatuur	28

De Libi, Shady El-Hamus (regie), 2019, The Rogues (productie), Top Notch, Robert Kievit (co-productie).

Voorwoord

Dik Trom, Arne Toonen (regie), 2010, Eyeworks Film & TV Drama.

Zeggen we over een film dat deze “direct binnenkomt”, dan hebben we het over de kracht van film. Filmmakers brengen ons in vervoering. Met oogstrelende beelden en verrassende geluidseffecten nemen ze ons mee naar nieuwe werelden. Hoe geven ze ons dat gevoel dat we in de film “verdwijnen”? Wat precies maakt dat we feilloos weten te vertellen wat de personages drijft, maar onuitgesproken blijft?

Het antwoord ligt in een samenspel van verschillende factoren, van verhaalstructuur tot camerastandpunt en belichting. Filmmakers beschikken over een groot palet aan mogelijkheden om een verhaal te vertellen en emoties op te roepen. De plek en de tijd waarin de film is gemaakt, zijn ook bepalend voor het resultaat.

Filmeducatie gaat over film als uitdrukkingvorm en veel meer. Want film is magisch, technologisch, historisch, vernieuwend, creatief, overtuigend, krachtig. Wat binnen filmeducatie centraal staat, is dat kinderen en jongeren leren om actief, kritisch, bewust en creatief met de kracht en pracht van bewegende beelden en geluid om te gaan.

Met deze publicatie maken wij, het Netwerk Filmeducatie, jullie - lerarenopleiders, schoolbesturen, onderwijskundigen, pedagogisch ontwikkelaars en andere educatie-experts in het primair en voortgezet onderwijs- bekend met filmeducatie.

We hopen dat jullie na het lezen van deze publicatie net zo enthousiast over filmonderwijs in de klas zijn als wij. De rijke wereld van film verwondert in al zijn facetten. En méér over film leren, verhoogt gegarandeerd het kijkplezier. Regisseur Martin Scorsese zei het zo: “Every scene is a lesson. Every shot is a school. Let the learning continue”.

Ja zuster, nee zuster, Pieter Kramer (regie), 2002, Bumpy Bos.

Waarom filmeducatie?

De Club van Lelijke kinderen, Jonathan Elbers (regie), 2012.
Wim Boven, Casper Eskes, Niels Teunissen (productie).

De jonge generatie groeit op in een tijd waarin film altijd en overal is. Met de tablet op schoot en smartphone in de hand zit film ons letterlijk dicht op de huid. Door de digitalisering wordt de aanwezigheid van film in ons alledaagse leven alsmar dominant. We lijken de prominente aanwezigheid van film als een vanzelfsprekendheid te beschouwen. Op scholen is er weinig aandacht voor de kracht (en pracht!) van film, terwijl film ons iets vertelt in een unieke taal; die van bewegend beeld en geluid.

De taal van film

Filmtaal is -naast gesproken en geschreven taal- dé manier waarop wij in de 21ste eeuw met elkaar communiceren. Filmeducatie is erop gericht om leerlingen in het primair en voortgezet onderwijs de taal van film 'vloeiend te laten spreken'. Dit is van groot belang, want film is van grote invloed op hoe we naar onszelf en de wereld kijken. Daarnaast is film een geweldig middel om jouw verhaal te vertellen en te delen met de wereld.

De Libi, Shady El-Hamus (regie), 2019, The Rogues
(productie), Top Notch, Robert Kievit (co-productie).

Wat is filmeducatie?

De Club van Lelijke Kinderen, Jonathan Elbers (regie), 2012,
Wim Boven, Casper Eskes, Niik Teunissen (productie).

We definiëren filmeducatie als het bewust kijken, maken en onderzoeken van film. Met filmeducatie leren kinderen en jongeren betekenis te geven aan wat ze zien of maken. Dit doen ze door hun ervaring (maken of kijken) te leren benoemen, te onderzoeken, en hierop te reflecteren.

Waarom voel je je ongemakkelijk of enthousiast bij een bepaald beeld? Waarom vind je de film onrechtvaardig of juist representatief? Hoe sta je zelf ten opzichte van de hoofdpersoon? Waarom vertel je jouw verhaal in deze volgorde? Versterkt de muziek bij je verhaal wel jouw boodschap? Door zulke vragen te stellen, ontwikkelen leerlingen een kritische blik en geven ze betekenis aan de film die ze zien of maken.

Binnen filmeducatie omvat de term 'film' bewegend beeld, dat doorgaans met geluid wordt gepresenteerd, in de vorm van animatiefilms, speelfilms, korte films, documentaires en tv-series, maar ook games, trailers, video-clips, videokunst, AR- en VR-belevingen en social media-video's.

Stuff, Malu Janssen (regie), 2019, Marc Bary,
Steven Rubinstein Malamud (productie).

Vanuit welke visie leren leerlingen over film?

Het Netwerk Filmeducatie gelooft dat de filmbelevenis voor leerlingen meer betekenis krijgt door filmeducatie.

Betekenis geven doen leerlingen door de gevoelens en gedachten die film kijken bij hen oproept te verwoorden, de filmische elementen die filmmakers hebben ingezet te onderzoeken, de historische, artistieke en culturele context waarin films zijn gemaakt te verkennen en hierop te reflecteren.

Betekenis geven aan film doen leerlingen tevens door film (samen) te maken. Door het verkennen van creativiteit, het leren benoemen van de eigen intenties, het onderzoeken van verschillende uitwerkingen van een eigen idee, en het reflecteren hierop, krijgt film ook meer betekenis. Daarnaast is het omarmen van onzekerheid als onderdeel van een creatief proces, en het leren werken met een ingewikkelde planning in een team een enorme uitdaging.

De opbrengst hiervan is groot, want filmeducatie levert een rijkdom aan inzichten op over kunst en cultuur, de maatschappij, de geschiedenis en de leerlingen zelf. Daardoor zet en ziet de leerling de wereld en zichzelf in een

breder perspectief. Het volgende hoofdstuk gaat in op zes aspecten van film die verhelderen hoe film en filmeducatie bijdragen bij aan de verrijking van het beeld dat leerlingen van zichzelf en van de wereld hebben.

Herrnmaats, Willem Bosch (regie), 2019, Pumpkin Film, Iris Otten, Pieter Kujipers, Sander van Meurs (productie).

Rafiki, Wanuri Kahiu (regie), 2018, Steven Markovitz (productie).

Dit is filmeducatie!

Het bewust kijken, maken en onderzoeken van film.

Wat is film

Animatiefilms, speelfilms, korte films, documentaires en tv-series, maar ook games, trailers, videoclip, videokunst, AR- en VR-belevingen en social media-video's.

Waarom

In onze samenleving zijn bewegende beelden en film dominant aanwezig. Met filmeducatie leren kinderen en jongeren kritischer en creatiever met film om te gaan, waardoor ze beter zijn uitgerust om in onze samenleving te participeren.

Hoe

De leerling verwoordt de gevoelens en gedachten die de film oproept, onderzoekt de filmische elementen die een filmmaker heeft ingezet, plaatst een film in de artistieke, historische en culturele context waarin deze is gemaakt, reflecteert en maakt zelf film.

Doel

Leerlingen ontwikkelen een kritische blik en geven zo meer betekenis aan film. Leerlingen ontwikkelen creatieve vaardigheden en geven zo meer betekenis aan film.

Opbrengst

Filmeducatie levert een rijkdom aan inzichten op over kunst en cultuur, de maatschappij, de geschiedenis en de leerlingen zelf. Daardoor zet en ziet de leerling de wereld en zichzelf in een breder en rijker perspectief.

Met filmeducatie krijgt de filmbeleving betekenis.

Layla M., Mijke de Jong, 2016, Topkapı Films, Frans van Gestel, Arnold Hestefeld, Laurette Schillings (productie).

Het Mirakel van Almeria, Moon Blaisse (regie), Thomas Bellinck (co-regie), verwacht 2021, Emmy Oost & Casate for Timescapes.

Wat kunnen leerlingen van en over film leren?

Abeltje, Ben Sombogaart (regie), 1998.
Bunny Bos, Kees Kaander (productie).

13 **Wat kunnen leerlingen leren van en over film als ze deze bewust kijken, maken en onderzoeken? Welke aspecten van film en filmeducatie dragen bij aan de verrijking van hun wereldbeeld en zelfbeeld?**

— 1 Film is... een persoonlijke en magische ervaring

Flitsende auto's, snelle shots en blitse sneakers spatten van het beeldscherm, elektronische beats klinken en je weet het gelijk: dit wordt actie. Je verschuift naar de punt van je stoel en bijt op je lip. Is film niet magisch? Film laat ons zien en voelen. Het neemt ons mee in de ervaringen van personen waar we om geven en brengt ons naar plaatsen die we anders misschien niet zouden kennen of voorheen alleen in het hoofd van de maker bestonden. De combinatie van visuele kwaliteiten en geluid doen direct iets met je.

Wie zijn best doet om de gevoelens die film oproept in de ik-vorm nauwkeurig te verwoorden, zal versted staan. Want film doet zoveel met je. Maar er is meer wat je leert door het verwoorden van jouw ervaring: luisteren naar de ervaring van anderen. Want wat 'typisch' is voor jezelf is niet 'typisch' voor anderen omdat zij niet dezelfde eigenschappen en opvattingen hebben.

Met filmeducatie...

- leert de leerling aandachtig te kijken en te luisteren.
- kan de leerling de eigen gevoelens en gedachten die de filmervaring oproept verwoorden.
- verkent de leerling emoties, ervaringen en ideeën van zichzelf en de ander.
- ontwikkelt de leerling een eigen smaak in films.
- ervaart de leerling film in een bioscoop, filmhuis, museum of op een filmfestival.

— 2 Film is... technologie

Onze kijkervaring is onlosmakelijk verbonden met technologie die de visuele weergave en het geluid bepaalt. Sinds het ontstaan zo'n 125 jaar geleden heeft film een ongekende ontwikkeling doorgemaakt.

Green screens, live action animatiefilms (waarbij menselijke acteurs worden gebruikt voor een levensecht resultaat), augmented reality-games voor op je telefoon en de virtual reality-ervaring hebben een ding met elkaar gemeen: het doel is om ons het gevoel te geven dat we in de film 'verdwijnen'. We hebben de illusie dat we echt meemaken wat we zien. Film viert de kracht van technologie waardoor onze filmbeleving alsmear waarachtiger voelt.

Met filmeducatie...

- is de leerling zich ervan bewust dat film zich ontwikkelt dat de grens tussen wat je als echt en niet echt ervaart, vervaagt.
- leert de leerling over (de geschiedenis van) technologische ontwikkelingen.
- reflecteert de leerling op de impact van deze technologische ontwikkelingen.
- ontwikkelt de leerling kennis en vaardigheden om deze technieken zelf toe te passen.

14

— 3 Film is... een ontwerp van de maker(s) in beeld en geluid

Films zijn ontworpen om belevissen te creëren voor de mensen. Als een scène je de stuipen aanjaagt of blij maakt en als het einde van een film je aan het lachen of aan het huilen maakt, kun je je afvragen hoe de filmmaker deze effecten bereikt. En als een filmmaker je heeft meegenomen in zijn onderzoek, in een zoektocht naar antwoorden, en jou een nieuwe werkelijkheid toont van een wereld, cultuur of persoon, kun jij daarna ook op onderzoek uit.

Want welke verteltechnieken zijn er gebruikt? Welke middelen kun je inzetten om je verhaal in beeld en geluid te vertellen en welke vormtechnische keuzes heeft de filmmaker gemaakt? Wat voor geluiden hoor je? En wat voor effect heeft dat alles op hoe je de film beleeft? Je ontdekt dat een enkel filmshot een schat aan informatie kan bevatten. Je wordt je ervan bewust dat elke vorm van film – ook de documentaire- door een team van specialisten

vanaf het begin minutieus wordt uitgedacht en dat zij daarna nog veel meer keuzes maken als ze op de montagetafel de beelden editen. Daarbij is het goed om te beseffen dat film niet alleen wordt gecreëerd door de regisseur, maar wordt geproduceerd door een team. De scriptschrijver, artdirector, geluidstechnicus en eventueel acteurs en vele anderen geven gezamenlijk vorm aan de film of documentaire.

Zet jezelf in de schoenen van de filmmakers, omarm een verkennende en open houding, en dan begrijp je ook hoe je een eigen filmverhaal – van TikTok-video tot speelfilm - krachtiger en creatiever vertelt. Wat als je nu eens begint met een gebeurtenis die heel langzaam verloopt en plotseling de muziek harder laat worden en het beeld gaat versnellen?

Met filmeducatie...

- herkent en verwoordt de leerling de keuzes die er zijn gemaakt wat betreft de vertelvorm en de filmische vormgeving.
- onderzoekt de leerling de filmische vormgeving in samenhang met de inhoud van het verhaal.
- bevraagt de leerling waarom een film op een bepaalde manier is ontworpen.
- kan de leerling bewust inhoudelijke en vormtechnische keuzes maken bij het creëren van eigen filmbeelden.

— 4 Film is... cultuur en erfgoed

Ons culturele bewustzijn wordt voor een deel gevormd door film. Film weerspiegelt wat mensen in een bepaalde tijd en op een bepaalde plaats bezighoudt. Daarmee is film als vorm van cultureel erfgoed van belang. Filmmakers tonen ons levenswijzen, plaatsen, samenlevingen en culturele gebruiken die we anders niet zouden kennen. Maar een cultuuruiting wordt niet alleen gevormd door wat filmmakers in beeld brengen. Wie zij als persoon zijn, heeft -bewust of onbewust- invloed op het resultaat. De culturele, artistieke, maatschappelijke en economische achtergrond van de maker is dus van belang. Film geeft huidige generaties een beeld van het verleden en daarmee is het een onderdeel van ons individuele en/ of collectieve geheugen.

Met filmeducatie...

- doet de leerling nieuwe kijk- en luisterervaringen op.
- ervaart de leerling een rijkdom aan culturen en geschiedenis.
- onderzoekt de leerling de achtergrond van de makers.
- is de leerling in staat om filmbeelden, ook zelfgemaakte, in een persoonlijke, culturele, maatschappelijke en historische context te plaatsen.
- stelt de leerling zich open voor film buiten het eigen referentiekader.
- verwoordt de leerling de eigen gevoelens daarover.
- leert de leerling zich in te leven in de ander.
- stelt de leerling zich open voor de zienswijzen van de ander.
- komt de leerling in aanraking met verschillende sociale contexten en perspectieven, waardoor het zelfbeeld en het beeld over anderen meer gedifferentieerd en verfijnd raakt.
- kan de leerling films creëren met kennis over de eigen gevoelens en cultuur, en artistieke tradities.

— 5 Film is... een expressievorm

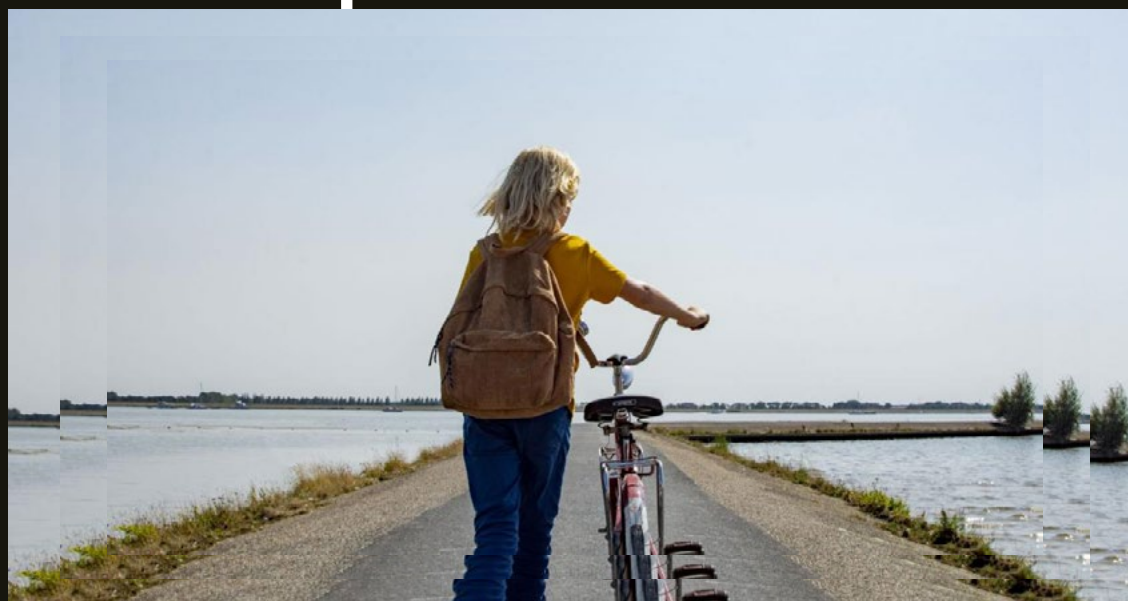
Een filmmaker gebruikt film om gevoelens en sferen over te brengen, een binnenwereld van mensen of zichzelf te schetsen. Een maker kiest ervoor om een verhaal op een artistieke manier te vertellen. We zien niet alleen iemand over straat lopen, maar we zien ook beelden die indrukken geven van het innerlijke leven van dit personage. Het zijn bijvoorbeeld herinneringen, fantasieën, dromen of hallucinaties in een stijl die door de filmmaker wordt bepaald door het gebruik van bepaalde lenzen, visuele effecten, geluiden, muziek. Misschien zijn de opnamen van de gezichten van dansers heel dicht op de huid gefilmd voor een intiem gevoel, of plaatst de filmmaker een kind op een weidse, kale vlakte om zijn intense eenzaamheid voelbaar te maken. Wat ook kan: gebeurtenissen op een niet-chronologische volgorde vertellen, waardoor de verwarring van het personage sterk uit de film spreekt. De mogelijkheden zijn oneindig.

Film is een manier om gevoelens op jouw eigen creatieve manier in beeld en geluid te maken en met de wereld te delen.

Met filmeducatie...

- ervaart de leerling dat film een krachtige taal is om gevoelens, een eigen wereld en een eigen werkelijkheid in beeld en geluid te vertellen (en te delen met anderen).
- ondervindt de leerling dat het maken van film je bewust maakt van je eigen gevoelens, je eigen wereld en je eigen werkelijkheid.
- ontwikkelt de leerling creatieve vaardigheden die hem in staat stellen om zichzelf uit te drukken.
- maakt de leerling artistieke keuzes en ontwikkelt de leerling het artistiek- creatief vermogen in het algemeen.

Het Irtante Eiland, Albert Jan van Rees (regie), 2019.
Roel Kewik, Denis Wigman, Marlijn Wigman (productie).

— 6 Film is... invloedrijk

We mogen wel stellen dat film ons in hoge mate inspireert. Hoe we ons kleden en ons kapsel dragen, hoe we praten en doen, wat we geloven en betwijfelen, wordt ons deels ook ingegeven door film. Waarschijnlijk kun jij je momenten herinneren waarop je net zo stoer of nobel wilde zijn als held op het witte doek. Dus film kan invloed hebben op ons gedrag. Het is interessant om erbij stil te staan dat film ook ideeën over stereotypen of rolpatronen overbrengt die bewust of onbewust van invloed zijn op onze houding. En voor de makers die stereotype personages in hun films tonen, geldt op hun beurt dat zij deze bewust of onbewust presenteren.

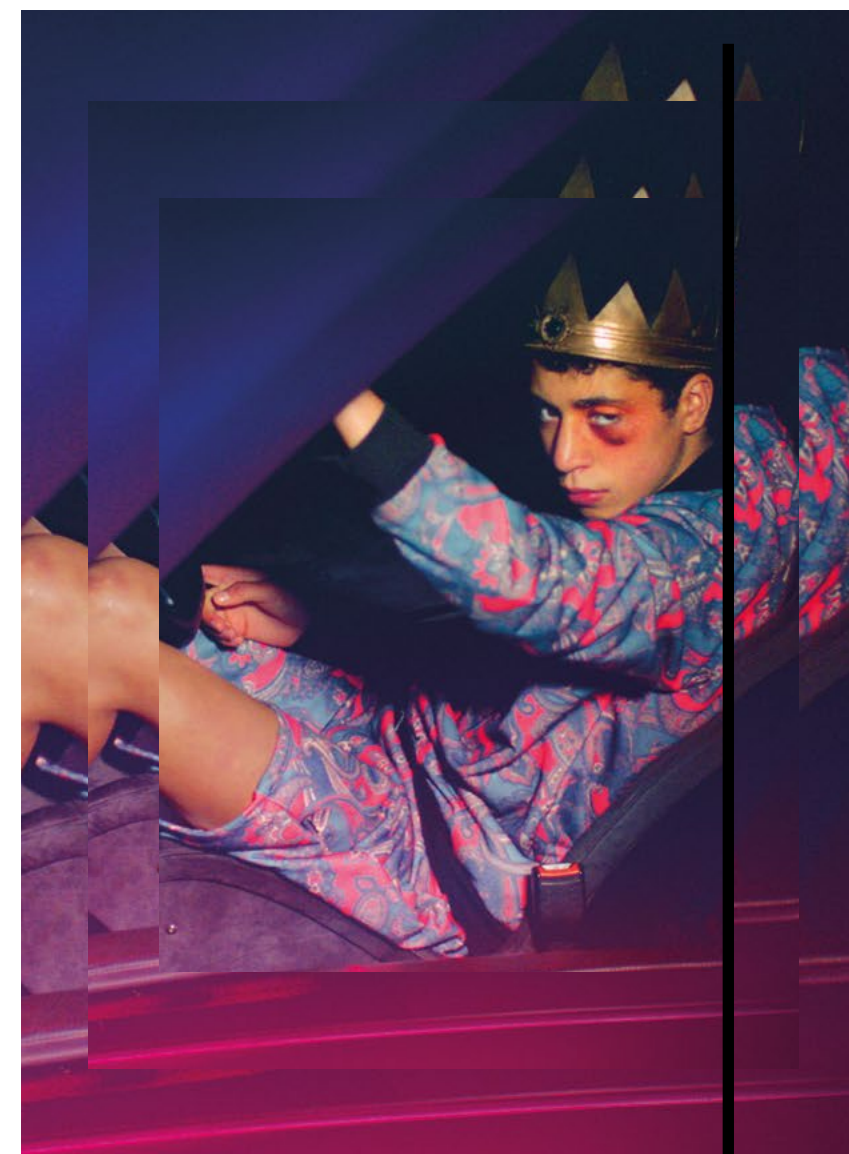
Maar de invloed van film gaat nog veel verder. Film kan ook ons beeld van de geschiedenis vormen of "hervormen" en het kan de publieke mening sturen. Kortom: film is op allerlei manieren van invloed op hoe we naar onszelf en de wereld kijken.

Het is goed om je ervan bewust te worden dat makers van propagandafilms en reclames montage, geluid en camerawerk doelbewust op een manipulatieve wijze kunnen inzetten om ons te overtuigen. De kracht van film is dat het niet moeilijk 'voelt' terwijl het complexe kennis, informatie en opvattingen, en gevoelens en meningen kan overbrengen als een waarheid.

Met filmeducatie...

- ontwikkelt de leerling een actieve, bewuste en kritische kijk- en luisterhouding.
- leert de leerling film op functie, waarde, intentie en betrouwbaarheid te beoordelen.
- bevraagt en onderzoekt de leerling de manieren waarop film ons gevoelsmatig en mentaal uitdaagt.
- herkent de leerling verschillende strategieën (in verhaal, beeld, muziek, montage) die filmmakers inzetten om te inspireren, te overtuigen, gevoelens op te wekken en kennis en informatie over te brengen.
- reflecteert de leerling op de invloed van filmverhalen op zichzelf en de wereld om zich heen.
- is de leerling zich bewust van zijn eigen invloed bij het maken en delen van een film.

Hoe leert de leerling van en over film?

Prins, Sam de Jong (regie), 2015, Gijis Kerbosch (productie).

Door het ontwikkelen van de vijf vaardigheden leert de leerling bewuster film te kijken en te maken, zodat de filmervaring meer betekenis krijgt (op elke leeftijd en op elk leerniveau).

Op deze vijf vaardigheden -Beleven, Verwoorden, Onderzoeken, Reflecteren en Creëren- wordt in de publicatie Doorlopende leerlijn film dieper ingegaan.

Goldie, Sam de Jong (regie), 2020, AgX, Vice Films, Luca Borghese, Ben Howe (productie).

De Club van Lelijke Kinderen, Jonathan Elbers (regie), 2012, Wim Boven, Casper Eskes, Niek Teunissen (productie).

Beleven en verwoorden

Met Beleven leert de leerling om met open blik verschillende soorten films op verschillende manieren (online, in de klas, op festivals en in de bioscoop) te exploreren. Met Verwoorden brengt de leerling wat ze zien en horen onder woorden waarbij ze een veelheid aan aspecten benoemen. Door middel van het stellen van open en verkennende vragen (uitgaande van de ervaring van de leerlingen, waarbij er geen goed of fout antwoord is) wordt dialoog en verwondering gestimuleerd over dat wat de leerling direct waarneemt, waarmee hij of zij niet alleen een persoonlijke verbinding met de film aangaat – maar ook de taalvaardigheid, waarneming, en de kritische en creatieve vermogens wordt versterkt.

Van onderzoeken tot creëren

Met Onderzoeken leert de leerling gericht naar een film (of filmfragmenten) te kijken of te luisteren door (een of meerdere) componenten van film te verkennen. We onderscheiden drie componenten: het narratief, de vormgeving en de contexten (zie het kader Drie componenten binnen Onderzoeken onderaan deze pagina). Bij het ontwikkelen van de vaardigheid Reflecteren leren leerlingen om de eigen waarneming aan dit onderzoek te verbinden waardoor ze de film interpreteren en waarderen. De vijfde vaardigheid, Creëren, is zeker niet minder belangrijk dan de andere vier vaardigheden. Want zelf ondervinden, is meer zien. Veel leerlingen leren het meest door te doen.

Door een film te creëren leren leerlingen zelfstandig of in samenwerking met medeleerlingen een filmidee te bedenken en uit te voeren, bijvoorbeeld door vragen te stellen aan mensen van buiten school en in de wijk, of door met een filmprofessional in dialoog te gaan. De leerling leert bewust narratieve en stilistische elementen toe te passen, ermee te experimenteren en zich al explorerend 'de taal van film' meester maken, om er tegelijkertijd een eigen taal mee te creëren. De leerling leert zich wendbaar op te stellen in een creatief proces, leert plannen, samenwerken en reflecteren op het proces en de gemaakte film. De leerling leert zijn werk binnen en buiten school te presenteren.

Drie componenten binnen Onderzoeken:

— Narratief

Dit is het verhaal van fictie én non-fictie. Want bij zowel films en televisieseries, als documentaires en online content (en mengvormen daarvan) zijn narratieve eigenschappen te herkennen. Een narratief wordt inzichtelijk door het bespreken van de '5 w's', de verhaalstructuur (o.a. begin-midden-eind, climax), personages (o.a. protagonist en antagonist, conflict) en verhaaltechnieken (zoals de flashback en de cliffhanger).

— (Filmische) vormgeving

Films zijn op verschillende manieren vormgegeven om een gevoel, idee of de gedachte over te brengen. Middelen om een verhaal in beeld en geluid te vertellen en te versterken, zijn onder meer camerabewegingen, -posities en -kaders, kleurgebruik, animatietechnieken, art-direction/mise-en-scène, geluid en muziek, montage en digitale en analoge visuele effecten en (digitale) nabewerking.

— Contexten

Onder contexten verstaan we de artistieke, economische, culturele, maatschappelijke, historische en actuele contexten waarin de film wordt gemaakt en bekeken. Wat is het concept, het idee, de boodschap, de visie en intentie van de maker? Is het beoogde doel commercieel, artistiek, engagerend? Wat is de achtergrond van de maker? Voor welk publiek is de film gemaakt? Wat is de tijd- en plaatsgebonden belevingswereld van de kijker? En welke mensen (crew en cast) en organisaties zijn betrokken bij het maakproces van de film en dus van invloed op het eindproduct?

Beleven

Verwoorden

Onderzoeken

Reflecteren

Creëren

Waarom filmeducatie in het curriculum?

Bon Bini Holland, Jelle de Jong (regisseur), 2015, Maarten Swart (productie).

Abotje, Ben Sombogaart (regie), 1998, Burny Bos, Kees Kasander (productie).

De missie van het Netwerk Filmeducatie is om filmeducatie een structurele rol binnen het curriculum van het primair en voortgezet onderwijs en het mbo in Nederland te geven. Daarom verhoudt filmeducatie zich duidelijk tot de hoofddoelen van het onderwijs: kwalificatie, socialisatie en persoonsvorming.

De relevantie van film in het onderwijs is hoog. Film verrijkt het kunst-onderwijs en bevordert de mediawijsheid en digitale geletterdheid. Daarnaast speelt film ook een rol bij andere leergebieden, zoals Natuur en Techniek, Nederlands, Engels/ Moderne Vreemde Talen en Mens & Maatschappij.

Hiermaats, Willem Bosch (regie), 2019, Pumpkin, Iris Otten, Pieter Kuijpers, Sander van Meurs (productie).

Focus op beeldgeletterdheid

Met filmeducatie krijgen leerlingen door het zelf maken van films grip op de taal van film. Ze ontwikkelen kennis, vaardigheden en de mentaliteit om de betekenis van beeldtaal te onderzoeken en te analyseren, de impact ervan op de samenleving te kunnen begrijpen, en zelf beeldverhalen te kunnen maken en publiceren. Leerlingen worden bewust bekwaam in het begrijpen en toepassen van bewegend beeld. Film in het onderwijs draagt hiermee bij aan de persoonlijke en maatschappelijke vorming en het opbouwen van beroepskwalificaties.

De competenties en vaardigheden die met filmeducatie worden ontwikkeld, verhouden zich tot het bredere, vakoverstijgende en verbindende kader van de 21e-eeuwse vaardigheden die binnen Curriculum.nu centraal staan: sociaal-culturele vaardigheden, communiceren, kritisch & creatief denken, zelfregulering, samenwerken, problemen oplossen en digitale geletterdheid. Ook bepleit Curriculum.nu meer aandacht voor beeldgeletterdheid in het algemeen.

Beter begrip van de lesstof

De focus op beeldgeletterdheid ontbreekt nog binnen het Nederlandse onderwijs, al wordt er binnen het Nederlandse onderwijs wél veel gebruik gemaakt van bewegend beeld (en stilstaand beeld). Leraren tonen YouTube-filmpjes, korte nieuws/programma-fragmenten, korte documentaires en filmfragmenten (onderzoek Motivaction 2019, in opdracht van het Netwerk

Filmeducatie) in de klas.

Leraren zijn van mening dat de inzet van film in het onderwijs belangrijke voordelen biedt (onderzoek Motivaction 2019). Het verhoogt de motivatie en concentratie van leerlingen, brengt onderwerpen tot leven, lesstof wordt sneller begrepen en beklijft beter, geeft nieuwe inzichten, zet aan tot interactie en discussie en leerlingen ervaren meer plezier in het leren.

Mijn bijzondere rare week met Tess, Steven
Wouterlood (regie), 2019, Piet-Harm Sterk (productie).

Film binnen het curriculum

Leraren gebruiken filmbeelden om onderwerpen in te leiden of te verhelderen, maar zonder bij leerlingen de kennis, vaardigheden en mentaliteit te ontwikkelen om de betekenis van filmtaal te onderzoeken en te analyseren en de impact ervan op de samenleving te kunnen begrijpen. Er wordt dus film in de klas gekeken, zonder dat er -met uitzondering van een aantal scholen- structurele aandacht voor het kijken en maken van film, en het onderzoeken van, en reflecteren op beeldcultuur is.

Het Netwerk Filmeducatie wil filmeducatie binnen het curriculum

beter verankeren. Daarom werkt het netwerk samen met pabo's, lerarenopleidingen, universiteiten, mbo's, internationale collega's en uitgeverijen. Het netwerk biedt seminars voor lerarenopleiders en nascholingscursussen voor docenten. Het netwerk ontwikkelt samen met lerarenopleidingen en pabo's modules film en adviseert methode-ontwikkelaars bij het vormgeven van lessen over en met film. Tevens doet het netwerk samen met universiteiten en hoogleraren onderzoek naar filmeducatie en publiceert zij hier artikelen over in vakbladen van onderwijsprofessionals.

Doorlopende leerlijn film

Het Netwerk Filmeducatie streeft naar film als eindexamenvak binnen het kunstcurriculum in het voortgezet onderwijs. Daartoe heeft het netwerk een doorlopende leerlijn film ontwikkeld, passend binnen de eindexameneisen van de vakken KUA en CKV. Deze verticale leerlijn is erop gericht om leerlingen tot zelfbewuste, relativerende en kritische burgers te maken, met een sterk gevoel voor en inzicht in de complexiteit van film als kunstvorm.

Met deze nieuwe leerlijn werkt de leraar met leerlingen aan vaardigheden als verwoorden, onderzoeken, reflecteren en creëren. Leerlingen leren filmbeelden te duiden, zelf film te maken en er betekenis aan te geven. We verwijzen naar de Doorlopende leerlijn film voor meer informatie.

De doorlopende leerlijn film voor het kunst-onderwijs dient als basis om samen met experts uit de leergebieden Nederlands, Engels/ Moderne Vreemde Talen, Mens & Maatschappij, Natuur en Techniek, de kijk- en luistervaardigheden, onderzoeksvaardigheden, en creatieve vaardigheden te versterken binnen de curricula van deze leergebieden.

De heilzaamheid der dingen, Felix Van Groenigen (regie), 2009, IDTV, Dirk Impens (productie).

Wat is de rol van het Netwerk Filmeducatie?

Radeloos, Dave Schram (regie), 2008, Radeloos Film B.V., Shooting Star Filmcompany.

Het Netwerk Filmeducatie bestaat uit meer dan 200 bevlogen onderwijs- en film-professionals die de krachten bundelen om filmeducatie een structurele plek in het onderwijs te geven vanuit de gedachte dat onze samenleving is gebaat bij kritische kijkers en creatieve makers.

Regionale filmhubs

Door een nauwe samenwerking met regionale filmhubs staan we dicht bij de leraar en halen we de vraag op uit het onderwijs. Samen met filmeducatie-aanbieders, onderwijsprofessionals en filmmakers ontwikkelen we zo een groeiend aanbod dat steeds beter aansluit bij de (latente) behoefte van docenten en leerlingen. Het netwerk en de regionale filmhubs bieden kijktips, lesmaterialen, workshops en nascholing voor docenten aan. Ook ontwikkelt het netwerk seminars voor lerarenopleiders en organiseren de filmhubs in heel Nederland educatieve programma's voor leerlingen op school, in filmhuizen en bioscopen.

Lange traditie

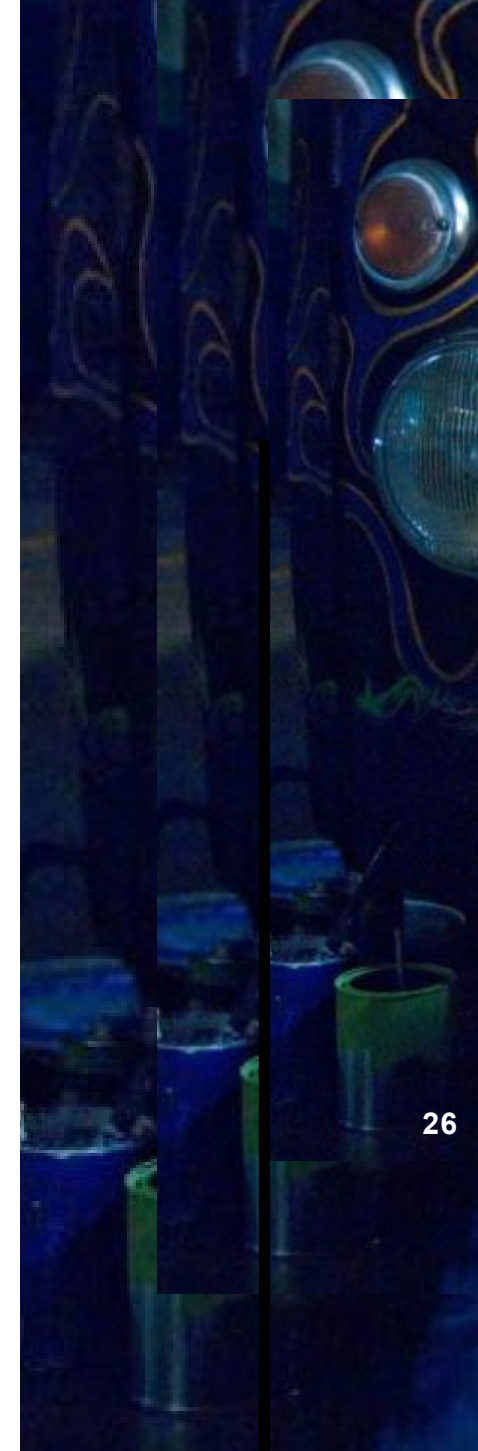
Filmeducatie in Nederland kent een lange traditie. Al ruim 40 jaar zetten professionals in het culturele veld zich in om lesmateriaal bij films te maken, workshops te ontwikkelen en filmvertoningen te organiseren. Kennis over filmeducatie is er dus al, maar deze is versnipperd. Vanuit de missie om deze kennis te bundelen is het Netwerk Filmeducatie twintig jaar geleden in bescheiden vorm opgericht. Het netwerk wordt nu gecoördineerd door Eye Filmmuseum. In 2019 is het belang voor filmeducatie erkend met een investering van het Ministerie van OCW in het Netwerk Filmeducatie. Het Filmfonds is de begunstiger van de snel groeiende filmhubs. De activiteiten van het netwerk en de hubs zijn hierdoor in een stroomversnelling geraakt.

In beweging

Als Netwerk Filmeducatie ontwikkelen we beleid, delen we kennis en verbinden we expertise om filmeducatie op daadkrachtige en inspirerende wijze een plek te geven binnen het onderwijs. We werken vanuit de opvatting dat de visie op en de uitvoering van filmeducatie niet vaststaat. Tijdens de fase waarin literatuur over filmeducatie werd onderzocht, boden de modellen voor filmeducatie van buitenlandse organisaties houvast, waaronder die van het British Film Institute (BFI) en JEF in Vlaanderen.

De uitkomsten van het vooronderzoek zijn niet uitputtend. Dagelijks doen we nieuwe inzichten op over filmeducatie, door 'te doen' en door onze ervaringen met elkaar te delen. Tot het netwerk behoren onder meer leraren, lerarenopleiders, schoolbestuurders, filmmakers, filmproducenten, wetenschappers, beleidsmedewerkers, lesontwikkelaars, film distributeurs, educatieve medewerkers van filmtheaters en festivals en zzp'ers uit het culturele veld. De leden van het netwerk komen in wisselende werkgroepen samen en in samenspraak met klankborden wordt de invulling van filmeducatie bepaald.

Als netwerk zitten we in de regio met onze filmhubs die partners, experts, cultuur-aanbieders en docenten door heel Nederland met elkaar verbinden, omdat we in een persoonlijke benadering geloven. Het Netwerk Filmeducatie werkt op die manier aan een infrastructuur die het voor het scholen en leraren makkelijk maakt om met filmeducatie aan de slag te kunnen. We delen updates over ons groeiende aanbod met activiteiten via www.filmeducatie.nl, LinkedIn en Facebook.

Bon Bini Holland 2, Jon Karthaus (regie), 2019, Kaap Holland Film.

Geraadpleegde literatuur

— **Curriculum.nu. 2018**

“Neem beeldgeletterdheid op in het curriculum po en vo.”
Geraadpleegd op 8 september 2020.

— **Efland, A.D. 2002.**

Art and Cognition: Integrating the Visual Arts in the Curriculum.
New York: Teachers College Press.

— **Eucam. 2011.**

“Koordeman et al. (2001 A).”
Geraadpleegd op 8 september 2020.

— **Eye. 2019.**

Impuls Landelijke Filmeducatie: Aanvraag extra ondersteuning voor de pilotfase 2019. Amsterdam: Eye Filmmuseum.

— **Felten, Hanneke, en Michelle Emmen. 2015.**

“Do the right thing: De plausibiliteit van interventies voor vergroting van acceptatie van homoseksualiteit”. Utrecht, Movisie.

— **Fransen, Marjolein. 2018.**

Fransen, Marjolein. 2018. “Filmwijsheid: het JEF model”.
Geraadpleegd op 8 september 2020.

— **Geneste, David, “Ik zie, ik zie wat jij (nog) niet ziet:**

Een visie op en praktische handvatten voor algemene beelddidactiek in de lerarenopleidingen”, Tijdschrift voor Lerarenopleiders, Velon, nummer 3, 2020.

— **Hobbs, Renee. 2006.**

“Non-optimal uses of Video in the Classroom”, Learning, Media and Technology 31, nr. 1: 35-50.

— **Huiskes, Mara, en Karin Lammers. 2019.**

Onderzoek naar wensen en behoeften op het gebied van filmeducatie. Amsterdam: Motivaction.

— **Huisman, Iris. 2016.**

“Movies do Matter”. Amsterdam: Movies that Matter Educatie.
Geraadpleegd op 8 september 2020.

— **Linsen, Dana. 2018.**

“Van films word je slimmer.” NRC, 20 oktober 2018.
Geraadpleegd op 8 september 2020.

— **Reia-Baptista, et al. 2014.**

“Screening Literacy: Reflecting on Models of Film Education in Europe.” Revista Latina de Comunicación Social 69: 354-365.
Geraadpleegd op 8 september 2020.

— **Netwerk Filmeducatie, 2020.**

Doorlopende leerlijn film. Amsterdam: Netwerk Filmeducatie.

— **SLO. (2014).**

Cultuur in de Spiegel in de praktijk. Een leerplankader voor cultuuronderwijs. Geraadpleegd op 8 september 2020.

— **Toma, Kevin. 2018.**

“Filmles op school: ook een bewuste blik kun je trainen.”
Volkskrant, 27 juni 2018. Geraadpleegd op 8 september 2020.

— **Voelcker, Beate, et al. 2015.**

A Framework for Film Education. Londen: British Film Institute.
Geraadpleegd op 8 september 2020.

Kapsalon Romy, Mischa Kamp (regie), 2019, Burny Bos (productie).

Abeetje, Ben Sombogaart (regie), 1998, Burny Bos, Kees Kasander (productie).

Het Netwerk Filmeducatie wordt gecoördineerd door Eye Filmmuseum en gefinancierd door OCW.

Colofon

Uitgave Netwerk Filmeducatie, september 2020

Project

Margreet Cornelius
Florine Wiebenga

Senior projectleider Netwerk Filmeducatie
Hoofd Educatie Eye Filmmuseum

Tekst

Tamara Klopper
Bastiaan van Werven
M.m.v.
Caroline Wisse
Florine Wiebenga

Redacteur Netwerk Filmeducatie
Coördinator didactiek & deskundigheidsbevordering
Netwerk Filmeducatie
Docent Nederlands Hervormd Lyceum West
Hoofd Educatie Eye Filmmuseum

Wij willen de leden van de werkgroep Raamwerk en Leerlijn 2019/2020 bedanken voor het vele meelesen, meedenken en meeschrijven.

Daan van Riet
David Geneste
Dorée de Kruijk
Eeke Wervers
Elfi de Vos
Elvira Stein
Emiel Heijnen

Expertisecentrum Kritisch Denken, ROC Midden Nederland
Hogeschool van Amsterdam
NFFS
LKCA
JEF
Filmdocenten
Lectoraat Kunsteducatie, Amsterdamse Hogeschool voor de Kunsten
Filmhub Oost
Filmhuis Den Haag

Emma Bouman
Ester Hendriksen

Beeldung, Filmhub Zuid-Holland

Eveline van Stuijvenberg
Fenny Postma
Florine Wiebenga
Geertje van der Pas
Heleen van Ham
Jazzy Taihuttu
Jet Smit
Jillis Verbeek
Lucas Westerbeek
Marcus Eshuis
Margreet Cornelius
Marie-Thérèse van de Kamp
Marije Veenstra
Marlijn Gelsing
Padmini Kruitwagen
Renske Gasper
Sylke de Heus

Hyperion College/ Breitner Academie
Eye Filmmuseum
Filmhub Oost
Filmhub Noord Holland
4e Gymnasium Amsterdam / New Amsterdam Film Co.
Filmhub Noord Holland
Kunstloc Brabant
De Frisse Blik
Hogeschool van Amsterdam
Netwerk Filmeducatie

Eindredactie

Margreet Cornelius
Tamara Klopper

Universiteit van Amsterdam - ILO
IDFA
Kunstloc Brabant
Netwerk Filmeducatie
IFFR
Eye Filmmuseum

Vormgeving

Ingrid Nijhoff

Netwerk Filmeducatie
Netwerk Filmeducatie

Studio Nijhoff

Filmeducatie - Dit is filmeducatie! - 2020

Filmeducatie.nl

Goldie, Sam de Jong (regie), 2020, AgX, Vice Films, Luca Borghese, Ben Howe (productie).